

PRAGMATISK PROFIL

af dagligdags
kommunikationsfærdigheder
hos børn

Vejledning

Hazel Dewart and Susie Summers

PRAGMATISK PROFIL
af dagligdags kommunikationsfærdigheder hos børn

Vejledning

© Hazel Dewart and Susie Summers

Dansk udgave

Oversættere: Gert Krabsen og Edda Medici

1. udgave 2012

Institut for Syn og Hørelse, Aalborg

© 2012

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af eller kopiering fra denne bog til kommercielle formål uden udgivers skriftlige samtykke er forbudt ifølge dansk lov om ophavsret.

Indhold

Kapitel 1. Baggrunden for udvikling af profilen	4
Hvorfor udgaven til børn i skolealderen blev udviklet.....	5
Kapitel 2. Udviklingen af pragmatiske aspekter ved sprog.....	6
Tavle 1: Udvikling af pragmatik	7
Kapitel 3. Den valgte fremgangsmåde i Pragmatisk Profil.	10
Fokus på pragmatik.....	10
Undersøgelsesmetoder	10
Arbejde med forældre, omsorgspersoner, pædagoger og lærere	10
Interview-form	11
Kvalitativ tilgang.....	12
Kapitel 4. Beskrivelse af Profilen.....	13
Udvikling af Profilen	14
Pålidelighed og gyldighed.....	15
Kapitel 5. Brug og administration	16
Hvem vil finde Profilen brugbar?	16
For hvilke børn er Profilen relevant?	16
Hvilken aldersgruppe dækker Profilen?	16
Beslutning om hvilken versionen af Profilen der skal bruges	16
Administration af Profilen	17
Brug af eksempler.....	17
Registrering af svar.....	18
Opsummering af Profilens svar	18
Brug af Profilen til særlige klientgrupper	19
Børn med svære indlæringsvanskeligheder	19
Børn med nedsat hørelse	20
Børn med pragmatiske handicap	20
Tosprogede børn.....	20
Kapitel 6. Implikationer for intervention	22
Profilens rolle i øget bevidsthed	22
Indhentning af yderligere oplysninger.....	22
Brug af oplysninger indhentet via Profilen	23
Tilgange til intervention	23
Afsluttende bemærkning om intervention.....	25
REFERENCER	26

Kapitel 1. Baggrunden for udvikling af profilen

Vores oprindelige inspiration til udvikling af Profilen var troen på, at konventionelle tilgange til klinisk arbejde med tale- og sproglige problemer hos små børn skal suppleres med et perspektiv på børn som deltagere i kommunikative interaktioner i hverdagen. I traditionelle metoder til vurdering, som standardiserede tests og observation af interaktion i kliniske omgivelser, er det kun muligt at få et meget begrænset billede af, hvordan børn viser deres behov og ønsker, og hvordan de håndterer de mange forskellige kommunikative situationer og samtalepartnere, der opleves i løbet af en dag. Vi mener, at de måder barnet kommunikerer på i situationer uden for klinikken er af allerstørste betydning og bør være i fokus i en intervention ved børn, der har kommunikationsvanskeligheder.

Vi har også været påvirket af udviklingen inden for forskning i børns sprog. Forskningen har i den seneste tid fokuseret på et område, som ofte tidligere har været ignoreret; det Pragmatiske, som er studiet af sprog i sammenhæng med brugen. En pragmatisk tilgang viser et perspektiv af børns sprog, som tydeliggør, hvordan kommunikationen opnås. Den tager i betragtning hvordan sproget bruges til at kommunikere en række intentioner, at forholde sig til lytterens kommunikationsbehov og at deltage i samtale og sammenhængende tale/samtale, (connected discourse) (Bates, 1976).

Det pragmatiske perspektiv har meget at tilbyde studier af tale- og sprogpatologi og påvirker forskning og praksis på dette område (Prutting, 1982; Gallagher og Prutting, 1983; Roth og Spekman, 1984a og 1984b; McTear og Conti-Ramsden, 1992, Smith og Leinonen, 1992; Craig, 1995). Lund og Duchan (1983) har talt om "den pragmatik revolution" og gav udtryk for følgende opfattelse, som vi tilslutter os:

"Vi forudser, at den pragmatiske indfaldsvinkel ikke blot vil være endnu en tilføjelse til vores evalueringsteknikker, men at det vil ryste selve grundlaget for, hvordan vores tilgang til børn med sprogproblemer har været. Vores forestilling om, at vi kan undersøge børnenes sprog ved at præsentere dem for kontrollerede stimuli, som efterligninger af sætninger eller formelle tests, vil blive diskuteret. Vores idé om, at sproget i klinikken er det samme som sproget uden for klinikken, kommer under mistanke. Vores håb om, at vi kan måle et barns sproglige evner i en kontekst i en to-timers diagnostiserende session vil blive revet ned, efterhånden som resultater fra forskning i pragmatik bliver kendt." (s. 6)

Vores egen hensigt var at bidrage til denne 'revolution' ved at udvikle en metode til at udforske et barns kommunikation, som giver behandleren/fagpersonen et billede af barnet som kommunikationspartner - uden klinisk sammenhæng og inden for rammerne af dagligdagen. Vi var overbeviste om, at forældre, lærere og andre omsorgspersoner bør inddrages aktivt som partnere i denne udforskning. Vi ønskede at finde en måde at sætte dem i stand til at dele deres viden om at kommunikere med barnet, og at gøre det på en struktureret måde, der ville være nyttig for behandleren/fagpersonen. Den tilgang vi har udviklet, fik form af et struktureret interview, udført med forældre eller pårørende til børn i førskolealderen, den oprindelige *Pragmatics Profile of Early Communication Skills* (Dewart og Summers, 1988). Den fremgangsmåde er nu blevet udvidet til at omfatte børn i de tidlige skoleår, med et særligt interview til børn op til ca. 10 år.

Vi har forsøgt at gøre Profilen til en måde at udforske kommunikation hos et hvilket som helst barn, uanset om han/hun har problemer med kommunikation og uanset om eventuelle vanskeligheder er forårsaget af forsinket udvikling, nedsat hørelse, fysiske handicap eller indlæringsvanskeligheder, specifikke sprogproblemer eller andre faktorer. Vi ønsker også, at denne undersøgelse bør være et grundlag for intervention, som har til mål at fremme barnets kommunikative evner i alle situationer, og i alle opgaver i dagligdagen

Hvorfor udgaven til børn i skolealderen blev udviklet

Vi var klar over, at der var behov for en strategi til at undersøge dagligdags kommunikation hos børn, ældre end dem for hvem spørgsmålene i den oprindelige profil blev udtænkt. Vi har også fået mange henvendelser fra fagfolk, der beskæftiger sig med børn i skolen, om et interview for børn i skolealderen. Nogle brugte den oprindelige profil regelmæssigt til yngre børn og ville have en lignende mulighed for at følge de senere stadier af kommunikativ udvikling hos disse børn. Vi ønskede at levere alderssvarende spørgsmål og eksempler til ældre børn, herunder dem, hvis sprog var meget begrænset.

Da vi satte os for at udvide aldersgruppen for profilen var vi klar over vigtigheden af en skolemæssig sammenhæng for ældre børn, og vi var også klar over, at lærernes viden om børn i det miljø skulle inddrages, ud over forældres eller andre omsorgspersoners. I de senere år har der været nye krav fra nationale læseplaner i forbindelse med brug af sproget og en øget bekymring omkring mundtlige kommunikationsfærdigheder.

I stigende omfang bliver børn med kommunikationsvanskeligheder integreret i almindelige skoler. Lærere, der har børn med særlige behov i deres klasser kan have et ønske om at undersøge børnenes kommunikative færdigheder uden for skolen. På samme måde kan skole- og kliniske psykologer og talepædagoger ofte ønske at finde ud af mere om børns kommunikation i skolen. Den nye udvidelse af Profilen blev udviklet for at give mulighed for at udforske et barns kommunikation i begge sammenhænge - med læreren og med forældre eller omsorgsperson. Det er hensigten, at Profilen skal give et fokus for dialogen mellem lærere og andre fagfolk og familier.

Tak til:

Mange mennesker har bidraget til udviklingen af den udvidede Pragmatiske Profil. Tak til alle..

- de, som hjalp os med at udvikle den oprindelige profil.
- brugere af Profilen, hvis entusiasme opfordrede os til at udvikle det yderligere.
- studerende på City University og Central School of Speech og Drama, der udførte forskningsprojekter, som har hjulpet os med pilotversioner.
- tale- og sprogterapeuter, der arbejder i skolen, og som har afprøvet udkast med forældre og lærere og brugt tid på at give os feedback.
- Forskere, specialister og behandlere, som har reageret på vores anmodning om kritik og feedback med detaljerede og grundige kommentarer.
- forældre og lærere, der var på den modtagende side af interviewet.
- vores egne familier - som også strakte sig ind i skolealderen, mens Profilen blev udviklet.

Kapitel 2. Udviklingen af pragmatiske aspekter ved sprog

'Pragmatik henviser til studiet af brugen af sproget i en sammenhæng, af rigtige talere og lyttere i naturlige situationer' (Bates, 1974).

Selv om der ikke findes en enkelt, generelt accepteret definition af pragmatik, og hvad det omfatter, da området er bredt og forskelligartet (for en gennemgang se McTear og Conti-Ramsden, 1992), sammenfatter Bates' definition det område, som vi har fokuseret på ved opbygningen af Profilen.

Vi besluttede at fokusere på tre vigtige aspekter af udviklingen af pragmatik.

- Den første af disse er udvikling af kommunikative funktioner, den måde, barnet kan udtrykke en række intentioner, som at anmode om, hilse på og give information, gennem en kommunikativ adfærd, som gestus, vokalisering og sprog.
- Det andet aspekt er barnets reaktion på kommunikationen, hvordan barnet reagerer på og forstår kommunikation fra andre mennesker.
- Det tredje aspekt er den måde, barnet deltager i interaktion og samtale, at se på barnet som deltager i sociale interaktioner, der involverer initiering, turtagning og reparation. Vi så også på den måde, hvordan barnets brug af disse pragmatiske aspekter påvirkes af variationer i kontekst, såsom tid og sted, og de involverede personer.

Der er ikke plads her til at fremlægge en detaljeret redegørelse for udviklingen af pragmatik. Dog er en kort beskrivelse af udviklingen af dette aspekt af sprog præsenteret i tavle 1 (nedenfor).

Denne tavle viser en kortfattet beskrivelse af hvert af de tre ovennævnte pragmatiske områder for seks aldersgrupper, fra spædbørn og frem til børn fra syv år og opad. Tavlen er udarbejdet med henvisning til en bred vifte af kilder til litteratur om børns sprog. For yderligere oplysninger om udviklingen af pragmatik henvises til Halliday (1975), Bates (1976), Dore (1978), Rees (1978), Ochs og Schieffelin (1979), Golinkoff (1983), Roth og Spekman (1984a), Becker (1990), McTear og Conti-Ramsden (1992).

Tavle 1: Udvikling af pragmatik

Kommunikative funktioner

Fødsel til 9 måneder	Bruger signaler såsom øjenkontakt, smiler, græder, lyde, men uden specifik kommunikativ intention.
9 til 18 måneder	Begynder at udtrykke forskellige kommunikative intentioner, først ved bevægelse kombineret med stemmebrug og derefter med ord: <ul style="list-style-type: none">• opmærksomhedssøgning;• anmode om genstande, aktion eller information;• afvisning eller protest;• hilser;• navngiver.
18 mdr. til 3 år	Udvalget af kommunikative intentioner stiger. Anvender enkelt eller flerords udsagn til: <ul style="list-style-type: none">• at kommentere;• at udtrykke følelser;• at hævde uafhængighed. Begynder at bruge sproget fantasifuldt.
3 til 4 år	Bruger sproget til: <ul style="list-style-type: none">• at snakke om tidligere og fremtidige begivenheder;• at give information. Fast formel anvendes til anmodninger ('Vil du' plus anmodning). Genfortæller enkle historier.
4 til 7 år	Lærer at udtrykke intentioner på forskellige måder for at tilpasse sig de kommunikative behov hos lytteren og krav om høflighed. Begynder at bruge indirekte anmodninger. Bruger sproget til: <ul style="list-style-type: none">• at vinde og fastholde voksnes opmærksomhed, f.eks. 'ved du hvad?'• at give information;• at søge information fra andre personer;• at give instruktioner til jævnaldrende;• at fastslå regler;• at forhandle om og købslå;• at udtrykke en vifte af følelser;• at erklære sine holdninger og meninger;• at drille og true. Begynder at fortælle vittigheder (de afgørende ord savnes ofte i pointen). Bruger fortælling til at berette om erfaringer, klage over andres handlinger og til at fortælle enkle historier.
Over 7 år	Mere avancerede funktioner i sproget bliver etableret: <ul style="list-style-type: none">• løfter;• hypoteser;• beskrive egne og andres følelser og reaktioner. Bruger sproget til at udvikle ideer: <ul style="list-style-type: none">• planlægning, forudsigelse og hypoteser;• argumentation og vurdering;• forklaring;• udtrykke abstrakte ideer og udtalelser;• argumentation og debat. Større fleksibilitet i brugen af indirekte anmodninger og andre indirekte former, f. eks. hints. Færdigheder i forhandling og overtalelse videreudvikles. Fortællinger bliver længere og mere komplekse: kan sekvensere og organisere begivenheder i historier i tid og rum. Udvikler brug af ikke-bogstaveligt sprog, f. eks. formsprog, lignelser, metaforer. Begynder brug af sarkasme og ironi.

Reaktion på kommunikation

Fødsel til 9 måneder	<p>Spædbørn er opmærksomme på den menneskelige stemme og menneskers ansigt.</p> <p>Reagerer på interaktion ved at se, smile og le.</p> <p>Begynder at nyde handlingslege (som "ride, ride, ranke"), og begynder at smile i genkendelse af kendte ord eller i forventning om at blive kildet.</p>
9 til 18 måneder	<p>Begynder at forstå voksnes handlinger som at pege (først for nære genstande, dernæst mere fjerne).</p> <p>Reagerer hensigtsmæssigt på enkle anvisninger.</p>
18 mdr. til 3 år	<p>Begynder at genkende forskellige af de voksnes kommunikative hensigter og reagerer relevant.</p> <p>Reagerer på tale med tale: kan gøre verbale reaktioner, som direkte supplement til tidligere ytringer (for eksempel 'ja' eller 'nej' til 'Ja / nej?'-Spørgsmål, eller en bestemt placering som svar på 'Hvor?' spørgsmål).</p> <p>Lærer at forstå, at sætninger som 'om et øjeblik' betyder, at han eller hun bliver bedt om at vente.</p>
3 til 4 år	<p>Forståelsen af voksnes kommunikative hensigter udvikler sig yderligere.</p> <p>Registrerer ændringer i ordlyden af kendte historier og rim.</p>
4 til 7 år	<p>Forståelse af indirekte anmodninger udvikles.</p> <p>Begynder at gøre sig mindre afhængig af kontekst for at forstå, for eksempel i klassen.</p> <p>Anmoder om afklaring, når noget ikke er forstået.</p> <p>Tager imod vejledning fra jævnaldrende og besvarer deres spørgsmål.</p> <p>Bliver i stand til at behandle sproget som en genstand for analyse og til at bruge sproget til at tale om sprog (metasproglig bevidsthed).</p> <p>Nyder vittigheder, men forstår ikke helt ordspil.</p> <p>Lytter til længere historier fra bøger og kan læse enkle historier.(England!)</p>

Samspil og samtale

Fødsel til 9 måneder

Tidligt samspil mellem børn og omsorgspersoner:

- Involverer turtagning og midlertidigt forbundet adfærd;
- Kan indledes ved at spædbarnet ser på en pårørendes ansigt og afsluttes ved, at spædbarnet kigger væk;
- Består ofte af ritualiseret og gentagne lege ('Titte-bøh'), som også involverer turtagning;
- Involverer fælles opmærksomhed mellem spædbarnet og omsorgsperson, der udvider sig til også at omfatte eksterne genstande og begivenheder.

9 til 18 måneder

Interaktioner indledes non-verbalt af barnet, for eksempel ved at give, pege, vise eller lave anmodende fagter og lyde.

Interaktioner kan afsluttes ved at barnet bevæger sig væk.

Besvarer spørgsmål med ikke-verbal stemmebrug eller fagter.

Samspillet begrænset til en eller to omgange/skift pr partner.

18 mdr. til 3 år

Begynder at bruge tale som reaktion på tale, (giver f.eks. verbal svar på spørgsmål).

Starter interaktioner med hjælp af tale/vokativ (for eksempel, 'mor!').

Reagerer på anmodninger om uddybning/forklaring med gentagelse af eller med ændring af den oprindelige ytring.

3 til 4 år

Kan indlede samtale med verbale strategier, for eksempel, vokativ + kommentar eller spørgsmål.

Bliver mere og mere i stand til at kommunikere med fremmede.

Med jævnaldrende kan tale skifte mellem snak med sig selv og snak med partneren.

Kan deltage i "lade som om" snak og skifte fra en talekode til en anden når der skiftes stereotype typiske roller i leg.

Reagerer på ting, overhørt i andre folks samtaler.

Kan hurtigt skifte samtaleemne.

Når barnet ikke bliver forstået, er det tilbøjelig til at gentage uden ændringer.

4 til 7 år

Børn bliver dygtigere til at indlede og afslutte samtaler og kontrollere timingen af samtale-skift. Antallet og længden af omgange øges væsentligt.

Lærer at vælge bedst egnede timing i bestræbelser på at deltage i andres samtaler.

Har vanskeligt ved at tage hensyn til, hvad samtalepartneren kender og har brug for at vide for at forstå, når det fortæller; for eksempel forudsætter barnet kendskab til sammenhæng eller deltagere.

Barnet har svært ved at skelne udtryk som 'her' og 'der', så samtalepartneren er nødt til at sondere for at finde ud af, hvad der henvises til.

Når barnet ikke forstås, kan det gentage med en vis ændring, så der gives mere information til samtalepartneren.

Stiller evt. spørgsmål for at bede om uddybning fra andre.

Deltager i lege, der involverer rollespil, forhandlet gennem sproget.

Lærer sig gradvist at tilpasse samtalestil til forskellige samtalepartnere, der adskiller sig med hensyn til alder, køn, status og bekendtskab.

Viser et vist kendskab til de sociale konventioner for sprogbrug, for eksempel, tilpasser måder at henvende sig på så de bliver mere høflige og vurderer grader af høflighed i andres anmodninger.

Over 7 år

Bliver bedre til at sætte scenen for at tage hensyn til samtalepartneres behov.

Bliver bedre og bedre til at bruge sammenhængende sproglige redskaber i tale/samtale.

Hvis samtalen bryder sammen, kan barnet reparere ved at henvende sig til kilden til sammenbrud og uddybe hensigtsmæssigt

Samtaleemner udvides med abstrakte ideer.

Tilpasser talestilen til samtalepartnerens alder, status og andre variabler.

Er bedre til at benytte høflighed som en strategi i kommunikationen.

Udvikler forståelse for og brug af sociale konventioner relateret til ansigtsudtryk,

fagter, kropsholdning, afstand, øjenkontakt.

Kapitel 3. Den valgte fremgangsmåde i Pragmatisk Profil.

Profilen er en metode til at få oplysninger om, hvordan et barn kommunikerer i det daglige liv. Den består af en struktureret samtale, som udføres på en uformel måde med en forælder, lærer eller anden omsorgsperson. Det giver en kvalitativ billede af barnets typiske kommunikative adfærd. Denne information kan derefter bruges til at planlægge interventioner, der er forankret i dagligdagens kommunikative behov, i samarbejde med dem, der er i den tætteste kontakt med barnet.

Fokus på pragmatik

Der har været en stigende interesse for pragmatik, hvordan sprog bruges i kommunikative sammenhænge. Det gælder inden for lingvistik (Sperber og Wilson, 1986), i litteraturen om barnets sprog (Bates, 1976) og i studiet af sprogpatologi (McTear og Conti-Ramsden, 1992, Smith og Leinonen, 1992). Pragmatiske aspekter af børns sprog har vist sig vanskelige at undersøge systematisk uden observationer og analyser, som kan være detaljerede og tidskrævende. Samtidig lader det til at sproglig vurdering og intervention, der ikke tager hensyn til pragmatiske overvejelser om funktion og anvendelse er stærkt begrænset. Profilen er udviklet som et værktøj til professionelle der beskæftiger sig med børns sprog; støtter dem i at komme i gang med undersøgelse af pragmatiske aspekter af et barns sprog.

Profilen har til formål at give et generelt perspektiv på barnets kommunikative evner og behov. Selv om vi ikke har forsøgt at dække alle områder af pragmatiske udvikling, giver Profilen oplysninger om en bred vifte af aspekter i udviklingen af pragmatik - herunder omfanget og udtryksform af kommunikative intentioner, svar på kommunikation, måde at deltage i samtalen og påvirkningen af situationsbestemt kontekst på barnets kommunikative færdigheder.

Undersøgelsesmetoder

Da vi ønskede at få oplysninger om barnet i en række interaktioner, hvor det ville være umuligt for undersøgeren at blive inddraget direkte, besluttede vi at bruge et interviewformat, hvor de interviewede bliver bedt om at beskrive barnets typiske adfærd og tilskyndes til at give eksempler. Vedtagelsen af denne fremgangsmåde blev delvist inspireret af et forældreinterviewskema, som blev udviklet af Kay Mogford (1973). Med udgangspunkt i hendes tilgang, og den hos Bates og hendes kolleger (Bates, 1979), har vi udtænkt et interviewskema, der er struktureret, men samtidig er beregnet til at blive gennemført på en uformel måde - for at give interviewpersonerne maksimal mulighed for at bidrage med deres viden og erfaring.

Arbejde med forældre, omsorgspersoner, pædagoger og lærere

Fremgangsmåden understreger betydningen af, og tager hensyn til det bidrag, som forældre, omsorgspersoner, pædagoger og lærere kan yde til undersøgelsen af børns sproglige udvikling og til planlægning og gennemførelse af intervention.

Det antages ofte, at det er farligt at stole på forældrene, navnlig som kilde til information om barnets udvikling af sprog. De formodes at være ubekendt med det typiske forløb af sproglig udvikling og menes dermed at være usikre på, hvad der er vigtigt at rapportere. Det siges også, at forældre kan over- eller undervurdere deres barns præstationer, når de indberetter dem til en fagperson.

Men forældre ligger inde med værdifulde oplysninger om deres barn som kommunikationspartner: de har den daglig kontakt med ham / hende, og de har løbende erfaring med at kommunikere sammen. Vores erfaring er, at hvis de pågældende interviewes hensigtsmæssigt om deres barns nuværende adfærd, vil forældrene dele disse oplysninger. Bates (1993) argumenterer kraftigt for værdien af forældres rapporter fra observations- og laboratoriebaserede studier af børns tidligste sprog. Hun anfører, "Alt i alt er forældre sammen med barnet i mange forskellige situationer, herunder alle de meget forudsigelige rutineopgaver, der er arnestedet for tidlige ord (fx spisning, badning, gå i seng)" (p.224). Bevis for, at forældrene kan give gyldige og pålidelige oplysninger om deres børns sproglige udvikling er opnået gennem studier af forældrenes rapportering af Dale et al. (1989), Dale (1991) og Camaioni et al. (1991).

Når lærere interviewes, kan deres viden om barnet i klassen, og om de særlige typer af kommunikative opgaver der opstår på skolen, blive undersøgt. Som hos forældrene kan Profil-interview med lærere gøre det lettere at arbejde sammen og øge den gensidige forståelse af hinandens perspektiver.

Interview-form

Profilens spørgsmål er forankret i konkrete begivenheder og dagligdags erfaringer, som forældre, lærere og andre kan relatere til. Ordlyden af hvert spørgsmål er blevet nøje udvalgt og testet. Vi var nødt til at sikre, at hvert spørgsmål guider respondenterne mod det aspekt af kommunikation, det omhandler. Samtidig var spørgsmålene nødt til at være i et sprog, der var let forståeligt og som ikke ville lyde formel eller opstyltet, når de siges af interviewerens. Vi har forsøgt at gøre spørgsmålene relevante for ethvert barn, uanset om han/hun har vanskeligheder. Spørgsmålene blev designet til ikke at fokusere på kommunikative vanskeligheder eller problemadfærd, skønt disse er tilbøjelige til at dukke op i løbet af en respondents beskrivelser. Vi har undgået at samle oplysninger fra tidligere, men fokuserede på barnets aktuelle adfærd.

Vi har også undgået "Ja / Nej" spørgsmål (af formen "Er dit barn...?"), som giver mulighed for at vise positiv eller negativ tilbøjelighed i svarene. Sådanne lukkede spørgsmål ville begrænse spektret af tilgængelige svarmuligheder for den interviewede. I stedet besluttede vi at stille åbne spørgsmål, der tillod de interviewede at give deres egen reaktion og beskrive barnets kommunikative adfærd i deres egne ord. Vi valgte at formulere spørgsmålene ved at identificere en bestemt kommunikativ situation og spørge, hvordan barnet normalt reagerer i den situation. Den interviewede er derfor ikke blot enig eller uenig, men er nødt til at give en kort beskrivelse af, hvordan barnet kommunikerer normalt i en sådan situation. Hvis den interviewede har svært ved at svare, kan interviewerens foreslå en eller to mulige reaktioner i form af 'eksempler' eller prompter for hvert spørgsmål. Disse kan hjælpe den interviewede til at fokusere på relevante handlinger, som barnet kan vise i en sådan situation, og er ikke beregnet til at blive præsenteret ét efter ét som en checkliste. På den måde gives der ikke den interviewede et indtryk af, at et barn i en bestemt alder skal vise en bestemt adfærd.

I førskole-afsnittet af profilen er eksemplerne anført under hvert spørgsmål i tilnærmelsesvis udviklingsmæssig rækkefølge. Eksemplerne i skolealder-versionen er ikke beregnet til at være i udviklingspsykologisk orden, da fokus for denne aldersgruppe er nok så meget på den enkeltes måde at bruge sproget og kommunikativ interaktion, som på en fortløbende sekvens.

Spørgsmålene i Profilen kan nogle gange forstærke interviewpersonernes opmærksomhed over for et barns kommunikative udvikling og den adfærd, han/hun kan bruge til at opnå kommunikation. De kan begynde at observere barnets kommunikation og på et senere tidspunkt rapportere tilbage om adfærd, de ikke havde været i stand til at beskrive i det oprindelige interview, eller hvor de har noteret forandring.

Kvalitativ tilgang

Vores stærke tro på værdien af kvalitative, beskrivende oplysninger, sammen med kvantitative data, påvirkede den tilgang, vi anvendte ved udvikling af Profilen. Sprogvurderinger, som er baseret på sprogform og struktur, som er standardiserede, og som giver norm-referende data, har ydet et afgørende bidrag til objektive undersøgelser af sproglig præstation. Men en score afledt fra en sådan test giver lidt eller ingen indsigt i, hvordan en persons sproglige vanskeligheder påvirker den daglige brug af sproget til kommunikation.

Der er særlige vanskeligheder forbundet med forsøg på at anvende psykometriske teknikker og andre former for måling af pragmatiske aspekter af sproget (Gallagher, 1991). Studiet af pragmatik omfatter undersøgelse af sprog i en kontekst. Den måde en persons sprog varierer med personen, sted og igangværende aktivitet er kernen i denne undersøgelse, og kan ikke opfanges af forsøg på at studere sprog i en relativt kontekstfri testsituation. Kommunikationens interaktive karakter betyder, at en persons sprogbrug løbende bliver påvirket af, hvad andre mennesker siger og gør. Kulturelle og andre forskelle mellem mennesker betyder, at ingen måde at reagere kan anses for at være 'rigtige' eller 'passende' i alle tilfælde.

Resultaterne af Profilen kan derfor ikke sammenfattes numerisk, men i beskrivende form. Den beskrivende oversigt kan suppleres og udvides med andre metoder og analyser. For en gennemgang af metoder til vurdering af pragmatik se McTear og Conti-Ramsden (1992).

Kapitel 4. Beskrivelse af Profilen.

Profilen består af to strukturerede interviews, et for børn op til cirka fire år og et til ældre børn i alderen mellem ca. fem og ti år. Hvert interview består af en række spørgsmål. Hvert spørgsmål har et sæt mulige svar i form af eksempler, som kun anvendes til at prompte interviewpersonerne med, hvis de har problemer. Svarene angives i et felt under hvert spørgsmål.

Hvert af de to interviews er opdelt i fire sektioner, den fjerde sektion er fælles for begge. Sektionerne er som følger:

Afsnit A Kommunikative funktioner

Afsnit B Respons på kommunikation

Afsnit C Interaktion og samtale

Afsnit D Situationsbestemt variation.

En komplet liste over de emner, hvert afsnit indeholder, findes i "Oversigt over opbygningen" i begyndelsen af hver profil.

Afsnit A Kommunikative funktioner

Omfatter en række kommunikative funktioner, barnet kan udtrykke. For eksempel er der i før-skoleversionen spørgsmål om, hvordan barnet udtrykker ønsker, som ønsket om en genstand eller handling. Skolealder-versionen indeholder ligeledes ønsker, men fokuserer på de typer ønsker, der kan være vigtige at kende for ældre børn, som ønske om oplysninger og bistand.

Afsnit B Respons på kommunikation

Undersøger den måde, barnet reagerer og giver respons på kommunikation fra andre. I før-skoleversionen bliver for eksempel stillet spørgsmål om barnets forståelse af direkte anmodninger, mens skolealder versionen fokuserer på forståelse af indirekte ønsker.

Afsnit C Interaktion og samtale

Beskæftiger sig med den måde, barnet interagerer med andre mennesker og deltager i en samtale. Denne deltagelse er ikke nødvendigvis verbal, men kan involvere en række af kroppens signaler og adfærd. Spørgsmålene handler om den måde interaktioner startes, vedligeholdes og afsluttes og om, hvordan samtalen reparerer, når skaden er sket.

Afsnit D Situationsbestemt variation.

Beskæftiger sig med den måde, barnets kommunikation varierer afhængig af kontekst. Der spørges til forskellige steder, mennesker, tidspunkter på dagen og om de emner, som barnet kan lide at diskutere. Vi mener, at i dette afsnit kan de samme spørgsmål anvendes til begge aldersgrupper.

Interviewene findes i slutningen af denne vejledning. De kan bruges til registrering af svar og kan, hvor det er relevant, lægges i barnets journal. Der er desuden en forside og et resume-ark samt oversigt over de emner, der behandles i hvert afsnit. Kort vejledning til brugere er inkluderet i begyndelsen af interviewene.

Det er vigtigt, at brugerne gør sig bekendt med alle oplysninger om brug og registrering inden interviewet gennemføres. Denne information kan findes i kapitel 5.

Udvikling af Profilen

Profilen adskiller sig fra de fleste af de tilgange, der er almindeligt anvendt i sprogvurdering på den måde, at der ikke er, og det ikke er hensigten at der skulle være et standardiseret mål. Vi besluttede, at mål ikke kan være meget brugbare, og ikke altid relevant for studiet af en persons dagligdags kommunikative interaktioner.

Kommunikativ adfærd afhænger meget af den kontekst, hvori den finder sted, og de involverede personer. Vores beslutning om at vælge en beskrivende, kvalitativ tilgang er faldet sammen med en stigende tendens i retning af accept af kvalitative forskningsmetoder i psykologi (Robson, 1993), i tale- og sprogterapi (Eastwood, 1988) og i uddannelse og sundhedsforskning. Vi mener at en beskrivende tilgang, der bygger på oplysninger fra personer, der kender barnet godt, kan have stor værdi, i det mindste som et første skridt i undersøgelsen af pragmatik. Som et klinisk og forskningsmæssigt værktøj kan det give adgang til oplysninger, der ikke kan indhentes fra standardiserede tests.

Ved udviklingen af interviewene for versioner til både førskole- og skolealderen udarbejdede vi først et sæt spørgsmål, med baggrund i litteratur om udvikling af pragmatik, og i vores egne erfaringer med små børns dagligdags kommunikation. Disse spørgsmål blev afprøvet af tale- og sprogterapeuter, og interviewpersonernes svar blev efterfølgende returneret til os, sammen med terapeuternes reaktion på brugen af Profilen. På baggrund af disse oplysninger ændrede vi så spørgsmål og omstrukturerede Profilen.

For før-skoleversionen blev en række mindre forskningsprojekter udført af studerende ved Central School of Speech and Drama og City University, som gav os systematisk feedback på svarene til hvert spørgsmål ved normalt udviklede børn og børn med forskellige funktionsnedsættelser (herunder forsinket sprog, cerebral parese, hørenedsættelse og autisme).

Hvad angår skole-versionen af Profilen, meldte en række specialister og erfarne tale- og sprog-terapeuterne i hele Storbritannien sig frivilligt til et pilotprojekt og afprøvede udkastet til Profilen med en bred vifte af klienter, hvis problemer varierede fra hørenedsættelse til alvorlige fysiske funktionsnedsættelser og indlæringsvanskeligheder.

Deres tilbagemeldinger var værdifulde i udviklingen af den endelige version, på linje med et antal projekter fra studerende. Vi har også opfordret til kommentarer og revision fra en række forskere og praktikere med en akademisk interesse inden for pragmatik, og vi gjorde så vidt muligt brug af deres bemærkninger i den endelige version.

I denne udgave er der nogle ændringer til den oprindelige førskole-version af Profilen. Disse er baseret på erfaringer fra os, studerende og praktikere; heraf nogle, der svarede på en offentlig anmodning om feedback. Det er håbet, at brugerne af den oprindelige førskole-version vil finde, at den reviderede version ikke er ændret i substansen, men at formuleringen af nogle af spørgsmålene og eksemplerne er blevet forbedret. Vi forestiller os en løbende proces med udvikling og fortsætter med at byde kommentarer og kritiske tilbagemeldinger fra brugerne af profilen velkommen.

Pålidelighed og gyldighed

Da Profilen bruger en beskrivende, kvalitativ metode, skal pålidelighed og gyldighed gribes an anderledes end ved typiske kvantitative metoder (Dey, 1993; Robson, 1993). For eksempel er gyldigheden ikke fastslået ved korrelationer med scorer på andre vurderinger eller skalaer. Gyldigheden af indholdet af profilen hviler på sin base i forskningslitteratur om pragmatik.

Pålidelighed og gyldighed baseres på anvendelsen af Profilen med et specifikt barn. Konsistensen af et interviews svar bør testes med uformelle metoder, for eksempel ved at stille lignende spørgsmål igen på et senere tidspunkt. I forhold til gyldighed bør brugeren, eftersom resultaterne fra de enkelte interviews er baseret på én persons svar, forsøge at validere disse ved at indhente oplysninger fra andre kilder. Disse kilder kan involvere interview af en anden, f.eks. den anden forælder, en lærer, en pædagog eller en nøgleperson. Alternativt kan kilderne hidrøre fra anvendelse af andre metoder til bedømmelse på området pragmatik, som naturalistisk eller struktureret observation eller konversationsanalyse. Processen med triangulering er et afgørende element i validering af kvalitativ forskning.

"Triangulering i sine forskellige afskygninger (for eksempel, ved hjælp af flere metoder, eller ved at indhente relevante oplysninger til et emne eller problem fra flere informanter), er et uundværligt redskab i den virkelige verden undersøgelse." (Robson, 1993, p.383).

Når to mennesker der kender barnet bliver interviewet separat, er det vigtigt at være opmærksom på, at forskelle mellem deres rapporteringer ikke nødvendigvis indebærer, at svarene er upålidelige. Forskellene kan opstå på grund af deres forskellige måder at opfatte barnet på; måder at svare barnet på, eller fordi barnet faktisk opfører sig meget forskelligt i de to forskellige sammenhænge. Faktisk kan forskelle mellem interviewpersonernes beskrivelser være meget informativ og evnen til at vise disse forskelle er et af de stærke punkter i Profilen.

I forhold til dette punkt fastslår Robson, (Triangulering) ".. giver et middel til at teste en kilde til oplysninger i forhold til andre kilder. Både korrespondancer og uoverensstemmelser er af værdi. Hvis to kilder giver de samme meddelelser, kryds-validerer de til en vis grad hinanden. Hvis der er en uoverensstemmelse, kan undersøgelsen bidrage til at forklare fænomenet." (P.383).

Kapitel 5. Brug og administration

Hvem vil finde Profilen brugbar?

Profilen er blevet udarbejdet til brug af alle med en professionel interesse i udviklingen af sprog og kommunikation. Siden sin oprindelige udgivelse har brugerne inkluderet tale- og sprogterapeuter, uddannelses- og kliniske psykologer, sundhedsplejersker og børneudviklingsteams. Profilen er også blevet flittigt anvendt af lærere med en særlig interesse i sproglig udvikling ved både almindelige og særlige undervisningsbehov og de, der arbejder med børn, hvis sprog hjemme adskiller sig fra det i skolen. Forskere i børns sprog har også indarbejdet Profilen i en række videnskabelige undersøgelser.

For hvilke børn er Profilen relevant?

En væsentlig styrke ved Profilen er, at den kan anvendes til at undersøge kommunikation hos en bred vifte af børn, uanset om de har udviklingsmæssige problemer. Den har været brugt til at undersøge kommunikation hos børn med forsinket sproglig udvikling, bestemte sproglige funktionsnedsættelser, nedsat hørelse, synshandicap, fysiske problemer og indlæringsvanskeligheder, herunder vidtgående funktionsnedsættelser. Den er relevant for ikke-talende børn såvel som de, der bruger sproget til at kommunikere med. Det kan bruges, om nødvendigt med hjælp fra en tolk, for at undersøge sprogbrug hos børn fra fremmede kulturer, og har vist sig at være meget nyttig ved børn, for hvem sproget i hjemmet er forskelligt fra sproget i skolen.

Hvilken aldersgruppe dækker Profilen?

Førskole-versionen af Profilen blev udviklet til at forholde sig til spædbørn og førskolebørns liv. Denne del af Profilen kan bruges til at udforske den tidlige kommunikation hos børn på et præ-verbal udviklingstrin, frem til et stadium, hvor barnet er i stand til at anvende simple og komplekse sætninger til at kommunikere behov og intentioner, og at holde simple samtaler.

Skolealder versionen udvider området til at omfatte barnet fra en alder af fire år op til ca. ti år.

- Før-skole version: 0-4 år
- Skolebørn version: 5-10 år

Alderen nævnes kun som vejledende. Navnlig i tilfælde af børn med kommunikationsvanskeligheder eller udviklingsmæssige problemer kan den maksimale alder, hvor hhv. førskole- og skolealder interview kan være anvendelige, være højere.

Beslutning om hvilken versionen af Profilen der skal bruges

Dette vil normalt ikke være et problem, når et barn er i den rigtige aldersgruppe, og på et passende udviklingsmæssigt niveau. Hvis en ældre barn kommunikerer hovedsagelig ikke-verbalt, kan det være ønskeligt at anvende eller tilpasse nogle af spørgsmålene fra førskole-versionen i stedet for de i skolealder versionen af Profilen, mens andre af skolealder spørgsmålene stadig kan være relevante.

Administration af Profilen

Inden interviewereren begynder at bruge profilen, skal han eller hun udskrive hele Profilen, som følger med denne manual. Der er desuden korte instruktioner til anvendelse af profilen, som interviewereren kan referere til ved gennemførelse af samtalen. I Profilen er der afsat plads, hvor interviewereren kan skrive den interviewedes svar til hvert spørgsmål.

Profilen er designet til at blive gennemført som en uformel samtale, og bør derfor udføres i en afslappet atmosfære, hvor de adspurgte føler, at de kan tale frit. Intervieweren skal bruge barnets navn i hele interviewet, på hvert punkt, hvor (barnets navn) vises i Profilen.

Det er ofte muligt at gennemføre interviewet tidligt, som led i en proces med at indsamle information, men det kan gennemføres på ethvert tidspunkt. Profilen kan gentages med intervaller for at vurdere fremskridt.

Der er et element af fleksibilitet i brugen af Profilen. Den behøver ikke at være afsluttet i én session, men kan gennemføres over en række gange. Ikke alle spørgsmål vil være relevante for alle børn, og brugeren skal føle sig fri til at udelade de, der vurderes at være irrelevante. Vi har forsøgt at gøre hvert spørgsmål relevant for en vifte af aldersgrupper, og så vidt muligt at undgå kulturelle skævheder. Vi har også ønsket at formulere spørgsmål og eksempler, så de kan relatere sig til livet og erfaringer hos alle børn, herunder de med fysiske, sensoriske og kognitive handicap. Ikke desto mindre kan brugeren ofte have et ønske om at redigere formuleringen af et spørgsmål for at gøre det relevant for en bestemt person eller situation - og det står frit til at gøre det.

Brug af eksempler

Respondenterne bør tilskyndes til med egne ord at beskrive barnets typiske kommunikative adfærd. Intervieweren bør kun bruge listen med eksempler, der ledsager hvert spørgsmål, hvis den interviewede har svært ved at tænke på et svar på spørgsmålet. Disse lister over eksempler skal hjælpe interviewereren med at give passende forslag til den interviewede. Eksemplerne er ikke beregnet til at blive brugt som en checkliste, men kun som prompter, når det ikke lykkes den person, der interviewes, spontant at tænke på et svar på spørgsmålet.

I nogle tilfælde kan det foretrækkes, at der ikke anvendes eksempler overhovedet. For eksempel bør det overvejes, hvis Profilen bruges til indsamling af data til forskning. Ved at udelukke brugen af eksemplerne, kan input i form af interview-spørgsmål gives til hver deltager på nøjagtig samme måde, således at deres svar kan sammenstilles eller sammenlignes.

Når interviewpersonerne har beskrevet barnets typiske adfærd for hvert spørgsmål, kan de blive bedt om at give et eksempel på en nyere situation, hvor barnet reagerede på den måde. Selv om det er tidskrævende at gøre det for hvert spørgsmål, kan det være særlig nyttigt for at kontrollere gyldigheden af, hvad den interviewede siger, især hvis svaret synes uventet (hvis, for eksempel, det ikke passer med, hvad der allerede er blevet sagt, eller med, hvad interviewereren i forvejen ved om barnet). Det er under alle omstændigheder vigtigt at kontrollere gyldigheden ved at evaluere barnet direkte. Jo mere interviewet fokuserer på virkelige hændelser og med barnets erfaringer, jo mere tydeligt er det billede, der tegnes.

Fokus for samtalen er barnets aktuelle kommunikative adfærd. Dog vil den interviewede til tider ønske at henvise til barnets kommunikation i fortiden. Denne information kan hjælpe med at forstå barnets udviklingsmæssige fremskridt. Nogle gange kan Profilens fokus på familiens dagligdag betyde, at forældrene måske ønsker at diskutere andre spørgsmål i forbindelse med deres barn og familie, og det overlades til interviewerens, om det er hensigtsmæssigt at forfølge dem - enten på dette tidspunkt, eller når Profil interviewet er afsluttet.

En stor omhu er brugt på formuleringen af hvert spørgsmål, og listen over eksempler, for at sikre, at betydningen er enkel og klar, og at spørgsmålene styrer interviewpersonerne til det angivne område.

Vi er opmærksomme på, at nogle brugere giver profilen til forældre og lærere så de selv kan udfylde den. Det er vigtigt at alle, der bruger Profilen på denne måde, gør det klart at det primære fokus er på interviewpersonernes spontane svar på spørgsmål og understreger, at eksemplerne ikke er beregnet til brug som checkliste. Der er en fare for, at usædvanlig eller atypisk adfærd hos barnet vil blive savnet, hvis Profilen bliver anvendt på denne måde, da ikke alle muligheder er angivet. Hvis folk udfylder Profilen er det vigtigt, at indholdet af deres besvarelser efterfølgende diskuteres i detaljer, så informationerne deles fuldt ud.

Registrering af svar

Intervieweren skal skrive svarene på arkene. Der er plads til at skrive den interviewedes svar til hvert spørgsmål. Hvis svaret svarer til et af de anførte eksempler kan det relevante svar krydses af, men det foretrækkes at have den interviewedes egne ord. Det kan bemærkes, at et eksempel har været brugt, ved at sætte E for "Eksempel" eller P for 'Prompt' ved siden af svaret.

Nogle brugere har fundet det nyttigt at bruge den oprindelige version, når et barn bliver revurderet, og at notere svarene i en anden farve blæk end den oprindelige, så sammenligninger let kan foretages.

Opsummering af Profilens svar

Resume arket, som findes i begyndelsen af Profilen, kan bruges til at opsummere de vigtigste resultater i hver sektion og identificere hvad, der skal prioriteres ved intervention, hvis dette er målet med interviewet. Oversigtsskemaet har plads til opsummering af hvert afsnit af Profilen. Intervieweren kan bruge pladsen under hovedafsnit A, B og C til en kort beskrivelse af barnets kommunikation for hvert af dem. Pladsen under afsnit D kan bruges til kort at registrere den måde barnets kommunikation varierer som en funktion af den kommunikative kontekst. Eventuelle generelle ting, der kommer frem, kan noteres i resuméet. For eksempel, hvis et barn udtrykker en begrænset mængde af kommunikative intentioner, alle på et præverbalt niveau (ved hjælp af fagter og ledsagende lyde) kan dette punkt noteres i resuméet for sektion A.

Eventuelle særlige ting af relevans for planlægningen af indsatsen kan også noteres. For eksempel kan bemærkes, hvis et barn sjældent interagerer med andre børn på samme alder, eller at en søskende ofte fungerer som tolk for barnet. Desuden kan de situationer, hvor barnet er mest kommunikativt, identificeres ved hjælp af oplysningerne i afsnit D og noteres på oversigtsskemaet.

Det kan noteres, hvordan interviewpersonerne beskæftiger sig med spørgsmålene, og i hvilken grad de synes at have opmærksomhed på barnets kommunikation og have indsigt i eventuelle problemer, barnet måtte have. Disse oplysninger er af betydning i planlægningen af interventionsstrategier.

Det er vigtigt at være opmærksom på de områder, hvor barnet viser stærke sider såvel som dem, hvor barnet oplever vanskeligheder. Efter at have overvejet barnets kommunikative behov så bredt som muligt og i forhold til barnet daglige liv, træffes der beslutninger om fokus for indsatsen, og om at arbejde med styrker og svagheder.

Brug af Profilen til særlige klientgrupper

Som nævnt ovenfor, er spørgsmålene i Profilen bevidst formuleret på en sådan måde, at de så vidt muligt vil være gældende for alle børn, uanset om barnet har haft vanskeligheder, og om der er problemer; alvorlige eller lette. Her vil vi kommentere den konkrete anvendelse af Profilen til særlige grupper.

Det skal bemærkes, at spørgsmålene i Profilen kan tilpasses forholdene for en bestemt gruppe børn. Spørgsmål 1b, for eksempel, henviser til at barnet 'ser' noget interessant: denne formulering kan justeres til at være passende for et blidt barn. Vi har forsøgt ikke at påvirke spørgsmål og eksempler for meget i retning af verbal kommunikation, så Profilen kan være relevant for pre-verbale og non-verbale børn, og for børn der bruger andre måder at kommunikere på, herunder tegnsprog og alternativ og supplerende kommunikation (ASK). Når der interviewes forældre eller pårørende til børn, der er overvejende non-verbale, kan spørgsmål, der nævner 'tale' eller 'samtale', omformuleres til at henvise til 'interaktion'.

Børn med svære indlæringsvanskeligheder

Det er ofte vanskeligt at undersøge og vurdere kommunikation hos børn med alvorlige og dybtgående indlæringsvanskeligheder. Barnet kan kun bruge minimale signaler til at vise, at han/hun kommunikerer (Coupe og Goldbart, 1988). Forældre med deres indgående kendskab til barnet kan give vigtig indsigt i karakteren af barnets kommunikative signaler. Brug af Profilen gør, at denne viden kan deles på en struktureret måde.

Det er vigtigt at tolke den varierede kommunikative adfærd barnet ses at bruge, i forhold til viden om de muligheder, barnet har for at kommunikere på bestemte måder. F.eks. kan en skift af emne være svært for børn, der bruger en kommunikationstavle, medmindre de har metoderne til rådighed på tavlen.

Med denne gruppe kan det være hensigtsmæssigt, ikke at følge den foreslåede aldersgruppe, og spørgsmål fra førskole-versionen af Profilen kan være mest relevant. Imidlertid bør den specifikke ordlyd tilpasses for at gøre spørgsmålene mere passende til alderen. Spørgsmål fra skole-udgaven bør også overvejes, da børn med selv meget begrænsede kommunikationsmidler kan vise sig at forsøge mere avancerede funktioner, selv om de kan udtrykkes på meget uudviklet måder (for eksempel, narrativ).

Profilen skal bruges sammen med andre vurderinger, specielt designet til denne klientgruppe, f.eks. Pre-verbalt kommunikationsskema (Kiernan og Reid, 1987).

Børn med nedsat hørelse

Børn med nedsat hørelse er en gruppe, for hvilke Profilen har vist sig at være værdifuld. Green og Rees (1992): "Profilen har været særlig nyttig sammen med forældre til unge, nydiagnosticerede døve børn og de med yderligere funktionsnedsættelser, idet den gør dem i stand til at genkende meget hårfine måder, deres børn bruger til at kommunikere på tværs af en række situationer og tager fokus fra færdigheder, som børnene ikke har." For små børn kan sammen med forældrene udforskes, i hvilket omfang spontane bevægelser udvikles.

Måden og omfanget af kommunikation kan være meget forskellig fra skolen og til hjemmet. Hvis barnet lærer tegnsprog kan det være nyttigt at finde ud af, i hvilket omfang det bliver brugt i situationer uden for klassen, og med familien hjemme. Lærere, pædagoger og omsorgspersoners reaktioner er blevet sammenlignet for at give et bredere billede af barnets kommunikationsfærdigheder; forskelle i deres svar har fremhævet områder til yderligere undersøgelse (Green og Rees, 1992)..

Hvor et barn arbejder på at vænne sig til brug af høreapparater, kan ændringer i barnets kommunikative interaktioner overvåges. Børn med mellemøreproblemer har ofte store vanskeligheder med at høre i støjende miljøer som klasseværelser; og rapportering af deres besvarelser i denne type miljø kan sammenlignes med deres svar i et ideelt høre miljø.

Børn med pragmatiske handicap

Mens mange børn med en række forskellige handicap har tale-, sprog- og kommunikationsproblemer der har indflydelse på pragmatikken, har nogle af dem kommunikationsproblemer, der i høj grad synes at have fokus på pragmatiske aspekter af sproglig udvikling. Der er uenighed i litteraturen om, børn, der har en specifik funktionsnedsættelse på det pragmatiske område, adskiller sig fra autisme, eller om disse børns vanskeligheder udgør en del af det autistiske spektrum (Bishop, 1989; Brook and Bowler, 1992).

Selv om Profilen fokuserer på pragmatik, er den ikke udelukkende udformet til disse grupper. Den har imidlertid vist sig at være særlig relevant i arbejdet med børn med autisme og relaterede problemer, hvor pragmatiske problemer er et væsentligt træk,

Forældre og pædagoger kan i deres besvarelser formidle nogle af de usædvanlige og til tider bizarre kommunikationsadfærdsmønstre disse børn kan vise, og de problemer i dagligdagen som det giver familierne. Forældre har ikke altid mulighed for at give disse oplysninger i andre vurderinger, og det kan være en kilde til frustration for dem. De værdsætter muligheden for at dele deres erfaringer og viden om barnet, og at disse bliver lyttet til og værdsat.

Tosprogede børn

Det er ofte svært at få et billede af et barns sprog og kommunikation, hvis sproget i barnets hjem er forskellig fra klinikken eller på skolen. Profilen er et særdeles nyttigt redskab i denne situation. Spørgsmålene i Profilen har universel relevans og er ikke afhængige af et bestemt sprog. Hvis barnet bliver udsat for to eller flere sprog, er det vigtigt at undersøge differentieret brug af de enkelte sprog. Et barn, der kan synes at være meget stille og ikke-kommunikerende i en skolemæssig sammenhæng, kan være åbenmundet i hans eller hendes familie, når sproget bruges i hjemmet.

Hvis man ikke har adgang til oplysninger om hjemmet, volder det ofte problemer at afgøre, om barnet har særlige problemer med at tilegne sig sprog, eller primært vanskeligheder i forbindelse med det nye sprog på skolen. Profilen kan bruges til sammen med et barns klasselærer og med familien at undersøge, hvordan barnet kommunikerer i forskellige sammenhænge.

Hvis forældre eller omsorgsperson ikke taler dansk, er profilen nem at bruge i oversat form i samarbejde med en tolk eller tosproget kollega. Profilen kræver ikke indgående kendskab til strukturen på det andet sprog og anvender ikke faglige udtryk, der gør det vanskeligt for tolke at forstå, hvad der bliver spurgt om. Den fokuserer på dagligdags kommunikation ved hjælp af dagligdags sammenhænge.

Ved udviklingen af spørgsmål til Profilen forsøgte vi at sikre, at spørgsmål og eksempler ikke har fordomme mod aktiviteter eller oplevelser for nogen kultur. Hvis det viser sig, at et bestemt spørgsmål eller eksempel er upassende for en kulturel gruppe, skal brugeren tilpasse ordlyden af dette spørgsmål eller eksempel så det bliver acceptabelt.

Ved anvendelse af profilen i et multikulturelt miljø kan interviewereren blive mere bevidst om forskelle i forventningerne hos særlige grupper med hensyn til børns brug af sprog; de måder, hvorpå de forventes at interagere med voksne og de måder, hvorpå de afholder sig fra at interagere. Nogle kulturer kan f.eks. være mindre tolerante over for indblanding fra børn, eller kan lægge mere vægt på interaktioner mellem søskende.

Har et barn adgang til to eller flere sprog, er det vigtigt at have oplysninger om, hvilket sprog der bruges i hvilken situation og til hvilke kommunikative formål. Det kan være, at én type af kommunikative funktioner typisk kommer til udtryk i ét sprog, men ikke i et andet. For eksempel, vil barnet ikke bede om en uddybning i hans / hendes sekundære sprog.

I samarbejdet med familier, hvis børn lærer mere end ét sprog, er det afgørende at udforske familiens holdning til hvert af sprogene og deres forventninger til brugen af dem i særlige miljøer. Denne udforskning berører følsomme spørgsmål vedrørende familiens kulturelle identitet og placering i samfundet. Sådanne spørgsmål kan være vanskelige at håndtere, fordi familien kan føle, at de forventes at tale med barnet på sproget i skolen eller i samfundet, snarere end på sproget i hjemmet. Selv om disse spørgsmål ikke behandles direkte i Profilen, kan dens anvendelse bidrage til at etablere et forhold til familien, hvor forældrene føler, at deres synspunkter og deres bidrag er værdsat.

En familie kan bedst forventes at give et fuldstændigt billede af barnets daglige kommunikation, hvis de bliver interviewet i deres eget sprog. Det skal bemærkes, at spørgsmålene i Profilen er relativt lette at oversætte, idet de er fri for fagudtryk og ikke kræver detaljeret viden om strukturen af sprog eller lingvistik. Hvis en 'advokat-' eller 'kollega'-service er tilgængelig, kan sådanne kolleger, der taler familiens eget sprog, let blive trænet i den interviewteknik, der anvendes i profilen. Indledende arbejde med denne metode synes lovende (Madhani og Aubin, 1994).

I arbejdet med en familie fra en anden kultur er det også vigtigt at overveje, hvem der skal interviewes. Familien kan finde det mere hensigtsmæssigt, at lederen af familien vælges, snarere end den person, som er mest involveret med barnet på daglig basis.

Det er nyttigt også at interviewe læreren om et tosproget barns kommunikation i klassen, hvor kun ét sprog er påkrævet, idet barnet kan optræde meget anderledes i dette miljø. F.eks. kan det i skolen virke, som barnet ikke kommunikerer flydende, ikke reagerer eller har vanskeligt ved at finde ord, mens denne adfærd slet ikke ses i hjemmet, hvor barnet bruger hjemmets sprog. Det er en god illustration af nytten af at være i stand til at bruge de samme spørgsmål fra Profil for både lærere og forældre.

Kapitel 6. Implikationer for intervention

Et væsentligt mål med profilen er at give information og indsigt, som vil være nyttig i planlægning og gennemførelse af intervention med barnet og hans/hendes familie, lærere eller andre omsorgspersoner. Målet med et sådant indgreb er at fremme barnets kommunikative færdigheder, så det er i stand til at deltage mere aktivt i den sociale verden. Brugen af Profilen tilskynder til samarbejde og forståelse mellem fagpersoner og vigtige personer i barnets liv. Dette samarbejde og denne forståelse kan bidrage væsentligt til arbejdet med barnets kommunikative udvikling.

Brugeren af Profilen giver en forståelse af dagligdagen for barnet og familien uden for den kliniske situation. Der opnås en viden om, hvordan barnet kommunikerer og med hvem, og de muligheder der er til rådighed for kommunikation. Aspekter af den kulturelle baggrund og livsstil viser sig ofte. Denne information kan være værdifuld til at foreslå, hvordan barnets kommunikative færdigheder kan udvikles, og samtidig undgå forslag, som er urealistiske eller vil være i strid med familiens kulturelle værdier.

Profilens rolle i øget bevidsthed

Processen med at besvare Profilens spørgsmål kan i sig selv øge bevidstheden om barnets kommunikation og opfordre respondenterne til at observere og følge med i, hvordan barnet kommunikerer, og hvordan dette kan ændre sig over tid. Nogle gange er en families største bekymring, om deres barn vil begynde at tale; barnets før-sproglige forsøg på kommunikation kan derfor være undervurderet. Beskrivelse af barnets kommunikation via fagter, lyde og andre midler kan hjælpe familien til at se relevansen af disse adfærdsmønstre og værdien af at tilskynde dem. Efter vores erfaring bidrager den bevidsthed, som er udviklet i processen med at besvare spørgsmålene i Profilen, til at interviewpersonerne bliver mere fintfølende over for barnets kommunikative initiativer og svar. Denne bevidsthed kan føre til, at omsorgspersoner spontant foreslår ideer til måder, hvorpå deres interaktion med barnet, kan ændres for at lette kommunikationen.

Et antal lærere, der blev interviewet i forbindelse med afprøvningen af Profilen for børn i skolealderen, fortalte at de havde fået deres opmærksomhed henledt på sider af børns interaktioner i klasselokalet, som de ellers ikke ville have betragtet som relevante. Det hjalp dem til at tænke på måder, hvorpå børnenes kommunikative udvikling kan understøttes i situationer i klassen.

Indhentning af yderligere oplysninger

Mange af de, som benytter Profilen, ønsker at udvide deres undersøgelse af et barns sprog med brug af andre metoder og tilgange til studiet af pragmatik. Erfaringer fra Profilen kan for eksempel antyde, at observation af barnet i specifikke naturlige situationer vil være af værdi (Lund og Duchan, 1983). Barnets reaktioner kan som alternativ observeres i omhyggeligt planlagte kommunikative situationer (Creaghead, 1984; Dale, 1980). Analyser af samtale og tale kan foretages (Damico, 1985; McTear, 1985a og 1985b). Hvis prøver af barnets tale registreres, kan oplysninger fra afsnit D i Profilen være en hjælp til at træffe beslutninger om, hvor og hvornår prøver skal finde sted for at være mest produktive eller mest typiske for barnet. Styrker og svagheder af en række metoder til vurdering af pragmatik er diskuteret af McTear og Conti-Ramsden (1992). Gallagher (1991) beskriver procedurer for børn i skolealderen.

Brug af oplysninger indhentet via Profilen

Når interviewet er blevet udført og sammenfatningen afsluttet er der en række måder, hvor på oplysningerne fra Profilen kan bidrage til planlægning af intervention. Oplysninger der er relevante for at identificere både styrker og behov, og til at planlægge interventioner kan udtrages. En intervention kan for eksempel sigte på at udvide udvalget af funktioner og reaktioner, eller den kan bygge videre på disse funktioner med henblik på at udvide den form, hvori de er udtrykt.

Profilen kan også være nyttig til at opsætte meget specifikke mål. For eksempel kan information fra Profilen bruges til at beslutte, at det at kunne bede sin lærer om uddybende forklaringer vil være et passende mål for et bestemt barn.

Profilen kan give et uformelt middel til at følge fremskridtene. Interviews kan udføres med intervaller for at vurdere, i hvilket omfang barnets kommunikation har ændret sig, og til at revidere mål for intervention. Gennemførelse af interviewet, mens interventionen er i gang, kan give et indtryk af, i hvilket grad den adfærd, som er målet med interventionen, generaliseres til andre situationer, som barnet møder i dagligdagen.

Tilgange til intervention

Vi har fokus på at udnytte dagligdags situationer og de muligheder, der måtte opstå i det daglige liv, til at forbedre kommunikationsfærdigheder og omfanget og kvaliteten af kommunikative intentioner. Meget af arbejdet med yngre børn vil blive ydet af pædagoger eller forældre i hjemmet, snarere end i den kliniske situation; aktiviteter kan (og bør) omfatte andre familiemedlemmer.

Interventionen skal være en interaktiv proces mellem den fagpersoner og familien; grundlaget for dette samarbejde etableres i den første brug af profilen. Arbejdet med ældre børn involverer også gerne familien, men det er vigtigt, at brugen af sprog, der er uløseligt forbundet med skolen, behandles. Det er her vigtigt, at aktiviteterne udføres i klassen, og planlægges sammen med klasselæreren. Enkle strategier kan udvikles og indgå i almindelige aktiviteter i klassen.

Forældre, pædagoger eller lærere kan tilskyndes til at skabe situationer, hvor ændringer i kommunikative interaktioner kan foretages. Aspekter af Profilen kan diskuteres, og hvilke situationer der kan anvendes til at fremme kommunikationen, kan planlægges i samarbejde.

Det kan være nødvendigt for fagpersoner at være modeller i sådanne situationer for at vise hvad hensigten er, og hvordan man griber det an. For eksempel, hvis et barn udtrykker 'Anmodning om Objekt' (afsnit A) ved at række og pege, uden brug af ord til at udtrykke hensigten, er der en række forslag der kan stilles.

For det første, kan omsorgspersoner opmuntre barnet til at være med til at hente objektet, således at barnet er aktiv i at få sit behov opfyldt. Desuden kan omsorgspersoner udtrykke den kommunikative hensigt for barnet, når det får objektet, for eksempel, 'Du vil have en kiks'. Hjælperen kan så give en række eksempler på brugen af et bestemt svar, som vil hjælpe barnet til at udtrykke sit behov. For eksempel, "Hvor er kiksen?", "Her er kiksen!" Det bør understreges for hjælperen, at særlig støtte gives i tiden indtil barnet spontant kan bruge ord til at anmode om tingene.

At tilskynde til svar på kommunikation kan være med til at øge omsorgspersonernes bevidsthed om de måder, hvorpå et barn kan reagere. For eksempel kan et barn med cerebral parese kun være i stand til at lave en lille bevægelse eller blinke med øjet som en bevidst respons. At opfordre til at bruge disse reaktioner til kommunikation kan kræve et betydeligt arbejde fra forældre og terapeut. (Coupe og Goldbart, 1988).

I børnehaven, kan særlige situationer bruges til at fremme brugen af forskellige typer af kommunikativ interaktion. For eksempel kan pauser og måltider bruges til at opmuntre barnet til at bede om 'drikke' eller 'mere', hvis det er relevant. Samtale kan fremmes mellem voksne og børn og mellem børn. I første omgang kan det indebære ganske enkelt at erkende, at der er andre ved bordet, på et senere tidspunkt kan det indebære at reagere på meddelelser til barnet fra en voksen og senere endnu, fra andre børn. I starten kan den voksne være nødt til at skabe rum og mulighed for barnet til at reagere, så han/ hun kan tage "en tur", især hvis nogle af de andre børn er meget hurtige.

Når det handler om ældre børn i klassen, kan læreren bruge andre børn til at understøtte aktiviteterne. For eksempel, hvis et barn ikke beder om yderligere forklaring, når det ikke har forstået en instruktion, kan læreren opfordre andre børn til at gøre det klart, at de ikke har forstået og derefter tilbyde en mulighed for det pågældende barn til at gøre det samme. Denne interventionsstrategi kan udvides med brug af rollespil og direkte klassesamtaler om processen med kommunikation, f.eks. tag-giv, lytte til hinanden og forhandle, når der er en uenighed.

Man bør også overveje at udvide barnets muligheder for kommunikationen i forskellige situationer og med forskellige partnere.

Voksne, som interagerer med barnet, bør tilskyndes til at sætte enkle mål og forsøge ikke at gøre for mange ting på én gang. De kan blive gjort opmærksomme på strategier som at kommentere på barnets aktivitet, snarere end at stille spørgsmål. Det kan være nyttigt for familien at afsætte fast tid af til interaktion eller snak, når barnet har en forælders udelte opmærksomhed og kan tage føringen i samtalen eller interaktionen. Den voksne følger således barnets interesse, og reagerer på hans / hendes initiativer. Det bedste tidspunkt for dette kan blive tydeliggjort gennem svarene i afsnit D i Profilen.

Dagligdags begivenheder kan spille en vigtig rolle i at hjælpe børnene med at opbygge kommunikationsevner (Duchan, 1991). En fremgangsmåde er udviklet af Snyder-McLean og hendes kolleger (Snyder-McLean et al. 1984) for børn med svære indlæringsvanskeligheder. Børnene får mulighed for flere gange om dagen at deltage i fælles rutiner for aktiviteter, bygget op omkring dagligdags kommunikative begivenheder. Andre metoder til børn på et højere niveau kan indebære brug af miniature objekter i 'lade som om' spil til at skabe begivenheder, der kan gentages og uddybes. En senere fase kan inddrage rollespil, ofte som arbejde med sociale færdigheder i grupper af jævnaldrende (Gallagher, 1991). For eksempel kan grupper udforske at få nogen til at lytte, takke nogen, at bede om hjælp, udtrykke følelser, at sige 'nej' og afprøve ting at gøre, når samtalen går galt.

Når barnet eller den unge bliver i stand til at beskrive og diskutere typisk adfærd, som opstår i sociale situationer, er et stadie af metapragmatisk bevidsthed nået, som kan anvendes til at fremme observation af kommunikativ adfærd og mulige ændring gennem metoder som 'selv-instruktions-træning' (Meichenbaum og Asarnow, 1979).

Afsluttende bemærkning om intervention

Ved brug af Profilen, og i planlægningen af intervention, vil mange flere ideer blive genereret af familier, lærere og andre, der arbejder med barnet. Brugen af virkelige situationer og dagligdags interaktioner er grundlaget for denne tilgang til at fremme barnets kommunikation. Ideen er ikke at fjerne barnet fra hverdagens interaktioner til terapeutisk påvirkning, men at støtte mennesker omkring barnet til at kommunikere på en sådan måde, at barnets daglige samspil blive mere effektiv og tilfredsstillende for alle involverede.

REFERENCER

- BATES, E. (1974). 'Acquisition of pragmatic competence.' *Journal of Child Language*, 1, 277-81.
- BATES, E. (1976). *Language and Context: The Acquisition of Pragmatics*. New York: Academic Press.
- BATES, E. (1979). *The Emergence of Symbols: Cognition and communication in Infancy*. London: Academic Press.
- BATES, E. (1993). 'Commentary: Language and comprehension in ape and child.' *Monographs of Society for Research in Child Development*, 158, 3-4, 222-42.
- BECKER, J.A. (1990). 'Processes in the acquisition of pragmatic confidence.' In: CONTI-RAMSDEN, G. and SNOW, C.E. (Eds) *Children's Language*, 7. Hillsdale NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- BISHOP, D.V.M. (1989). 'Autism, Asperger's syndrome and semantic-pragmatic disorder: where are the boundaries?' *British Journal of Disorders of Communication*, 24, 107-21.
- BROOK, S.L. and BOWLER, D. (1992). 'Autism by another name? Semantic and pragmatic impairments in children.' *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 22, 61-81.
- CAMAIONI, L., CASTELLI, M., LONGOBARDI, E. and VOLTERRA, V. (1991). 'A parent report instrument for early language assessment.' *First Language*, 11, 345-59.
- COUPE, J. and GOLDBART, J. (1988). *Communication before Speech*. London: Croom Helm.
- CRAIG, H.K. (1995). 'Pragmatic impairments.' In: FLETCHER, P. and MACWHINNEY, B. *Handbook of Child Language*. Oxford: Blackwell.
- CREAGHEAD, N. (1984). 'Strategies for evaluating and targeting pragmatic behaviors in young children.' *Seminars in Speech and Language*, 5, 241-51.
- DALE, P.S. (1980). 'Is early pragmatic development measurable?' *Journal of Child Language*, 8, 1-12.
- DALE, P.S. (1991). 'The validity of a parental report measure of vocabulary and syntax at 24 months.' *Journal of Speech and Hearing Sciences*, 34, 565-71.
- DALE, P.S., BATES, E., RESNICK, S. and MORISSET, C. (1989). 'The validity of a parent report instrument of child language at 20 months.' *Journal of Child Language*, 16, 239-49.
- DAMICO, J.S. (1985). 'Clinical discourse analysis: A functional approach to language assessment.' In: SIMON, C. (Ed.) *Communication Skills and Classroom Success*. London: Taylor and Francis.
- DEWART, H. and SUMMERS, S. (1988). *The Pragmatics Profile of Early Communication Skills*. Windsor: NFER-NELSON.
- DEY, I. (1993). *Qualitative Data Analysis: A user friendly guide for social scientists*. London: Routledge.
- DORE, J. (1978). 'Variations in preschool children's conversational performances.' In: NELSON, K. (Ed.) *Children's Language*. (Vol 1). New York: Gardner Press.
- DUCHAN, J.L. (1991). 'Everyday events: Their role in language assessment and intervention.' In: GALLAGHER, T.M. (Ed.) *Pragmatics of Language: Clinical Practice Issues*. London: Chapman and Hall.
- EASTWOOD, J. (1988). 'Qualitative research: an additional research methodology for speech pathology?' *British Journal of Disorders of Communication*, 23, 2, 171-84.
- GALLAGHER, T.M. (Ed.) (1991). *Pragmatics of Language: Clinical Practice Issues*. London: Chapman and Hall.
- GALLAGHER, T.A. and PRUTTING, C.A. (Eds.) (1983). *Pragmatic Assessment and Intervention Issues in Language*. San Diego: College-Hill Press.

PRAGMATISK PROFIL af dagligdags kommunikationsfærdigheder hos børn

- GOLINKOFF, R.M. (Ed.) (1983). The transition from pre-linguistic to linguistic communication. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- GREEN, K. and REES, R. (1992). 'Intervention with deaf children requires a pragmatic approach.' *Human Communication*, 1, 20-3.
- HALLIDAY, M.A.K. (1975). *Learning How to Mean: Explorations in the Development of Language*. London: Edward Arnold.
- KIERNAN, C. and REID, B. (1987). *Pre-verbal Communication Schedule*. Windsor: NFER-NELSON.
- LUND, N. and DUCHAN, J. (1983). *Assessing Children's Language in Naturalistic Contexts*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- MCTEAR, M.F. (1985a). 'Pragmatic Disorders: a question of direction.' *British Journal of Disorders of Communication*, 20, 119-27.
- MCTEAR, M.F. (1985b). 'Pragmatic Disorders: a case study of conversational disability.' *British Journal of Disorders of Communication*, 20, 129-42.
- MCTEAR, M.F. (1985c). *Children's Conversation*. Oxford: Blackwell.
- MCTEAR, M.F. and CONTI-RAMSDEN, G. (1992). *Pragmatic Disability in Children*: London: Whurr.
- MADHANI, N. and AUBIN, S. (1994). *Personal communication*.
- MEICHENBAUM, D.H. and ASARNOW, J. (1979). 'Cognitive-behavioral modification and metacognitive development: Implications for the classroom.' In: KENDALL, P.C. and HOLLON, S.D. (Eds.) *Cognitive Behavioral Interventions: Theory, Research and Procedures*. New York: Academic Press.
- MOGFORD, K. (1973). *Communication schedule*. Child Development Research Unit: University of Nottingham.
- OCHS, E. and SCHIEFFELIN, B.B. (Eds.) (1979). *Developmental Pragmatics*. New York: Academic Press.
- PRUTTING, C.A. (1982). 'Pragmatics as social competence.' *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 47, 123-34.
- PRUTTING, C.A. and KIRCHNER, D.A. (1983). 'Applied pragmatics.' In: GALLAGHER, T.M. and PRUTTING, C.A. (Eds.) *Pragmatic Assessment and Intervention Issues in Language*. San Diego: College-Hill Press.
- REES, N.S. (1978). 'Pragmatics of Language: Application to normal and disordered language development.' In: SCHIEFFELSBUSCH, R.L. (Ed.) *Bases of Language Intervention*. Baltimore: University Park Press.
- ROBSON, C. (1993). *Real World Research: A Resource for Social Scientists and Practitioner Researchers*. Oxford: Blackwell.
- ROTH, F.P. and SPEKMAN, N.J. (1984a). 'Assessing the pragmatic abilities of children. Part 1: Organizational framework and assessment parameters.' *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 49, 2-11.
- ROTH, F.P. and SPEKMAN, N.J. (1984b). 'Assessing the pragmatic abilities of children. Part 2: Guidelines, considerations and specific evaluation procedures.' *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 49, 12-17.
- SMITH, B.R. and LEINONEN, E. (1992). *Clinical Pragmatics: Unraveling the Complexities of Communicative Failure*. London: Chapman and Hall.

PRAGMATISK PROFIL af dagligdags kommunikationsfærdigheder hos børn

SNYDER-MCLEAN, L., SOLOMONSON, B., MCLEAN, J. and SACK, S. (1984). 'Structuring joint action routines: A strategy for facilitating communication and language development in the classroom.' *Seminars in Speech and Language*, 5, 213-28.

SPERBER, D. and WILSON, D. (1986). *Relevance, Communication and Cognition*. Oxford: Blackwell.